

До Научното жури за защита
на дисертационен труд за присъждане
на образователната и
научна степен „Доктор“

РЕЦЕНЗИЯ

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ по професионално
направление 3.8. Икономика, докторска програма „Счетоводна отчетност,
контрол и анализ на стопанската дейност (контрол)“ по обявена процедура за
придобиване на образователна и научна степен „доктор“
в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Рецензент: проф. д-р Надя Енчева Костова, катедра „Счетоводна отчетност“ на
ИУ – Варна

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„Доктор“ по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на
стопанската дейност“ (контрол)

Автор на дисертационния труд: Пресиян Илианов Василев

Научен ръководител: Доц. д-р Силвия Костова

Тема на дисертационния труд: „Методически инструментариум за
идентифициране на риска от измами при външния одит в публичния сектор“

Основание за написване на рецензията: участие в състав на научно жури за
публична защита на дисертационен труд, съгласно Заповед № 1114/14.12.2020 г. на
Ректора на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Предмет на изследване в представения дисертационен труд е методическият
инструментариум, използван от външните одитори на Сметната палата за
идентифициране и оценка на риска от измами.

Основната теза на дисертационния труд е, че в методическия инструментариум
за идентифициране и оценка на риска от измами съществуват възможности за
усъвършенстване, с които би могла да бъде повишена ефективността от външния одит
в публичния сектор на икономиката.

Дисертационният труд се състои от въведение, три глави, заключение и списък на използваната литература, с общ обем 185 стандартни страници. В хода на изложението, с цел по-доброто възприемане на изложението в разработката са включени 29 таблици, 16 фигури и 3 приложения. Списъкът на използваната литература включва общо 127 източника на заглавия на български и чужд език, сред които литературни и интернет източници, както и нормативни актове.

Липсват факти и обстоятелства за наличие на плагиатство, поради което считам, че всички източници са използвани добросъвестно, като това е декларирано и от докторанта с представена декларация за оригиналност. Литературните източници са ползвани и цитирани коректно в разработката. Същите са цитирани в основния текст.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд може да бъде разглеждан като задълбочено научно изследване на проблематиката, свързана с риска от измами в публичния сектор и инструментариума за идентифициране на риска, използван от Сметната палата. Изследването е посветено на значим, актуален и интересен проблем за теорията и практиката на външния одит и управлението на риска в публичния сектор като цяло. Съществува необходимост от теоретични разработки и от емпирични проучвания в България по отношение на риска от измами и неговото идентифициране.

На основата на извършени задълбочени изследвания на теорията на вътрешния контрол и одит, както и на редица проучвания на практиката, докторант Пресиян Василев прави оценки, обобщения, насочени към възможностите за усъвършенстване на инструментариума.

Разработката се отличава с ясно формулирани цел и задачи. Авторската теза е добре аргументирана, приложени са различни изследователски подходи и методи, а именно дедуктивен и индуктивен подход, анкетно проучване, корелационен анализ и др.

Авторът показва познания относно същността на измамите, техните форми на проявление, процедурите за оценка на риска от измами от външния одит в публичния сектор.

В дисертационния труд успешно е изследвана ролята на ръководството и на вътрешния одит за идентифицирането на измами в публичния сектор.

Дисертацията е написана на достъпен език, с добро познаване на специализираната литература и практика, като на тази база са формулирани изводи и актуални препоръки, които могат да намерят приложение в реалната практика.

Във **въведението** е представена актуалността на избраната тема, която има съществено значение за управлението и контрола. Последователно са посочени целта и задачите на изследването, неговия предмет, изследователска теза. С цел доказване на авторовите тези и становища, в разработката е извършено анкетно проучване сред одитори от Сметната палата.

Обект на разглеждане в **първа глава** са същностните характеристики на измамите в публичния сектор. Представени са различни авторови виждания относно дефинирането на понятието „измама“ и дадените определения на това понятие в различни нормативни актове. Изследвани са видовете измами и е поставен акцент на разликите между грешка и измама. Аргументирана е необходимостта от превантивни действия по отношение на измамите.

Втора глава е посветена на инструментариума, функциите и ролите на различните участници, които имат отношение в процесите по оценката на риска от измами. Разгледано е взаимодействието помежду им и то е изследвано емпирично.

Представени са данните от анкетното проучване сред одиторите от Сметната палата, взели участие в него. Посредством въпросите, зададени в проучването са обхванати различни ключовите аспекти на одитната работа по отношение на риска и процедурите за неговото идентифициране и оценка.

В **трета глава** са представени възможностите за усъвършенстване на инструментариума, прилаган по отношение на оценката на риска от измами. В резултат на проведеното анкетно проучване и обработка на получените отговори и резултати от него са изведени особеностите и характеристиките на прилаганите методи, средства, подходи и процедури на различните етапи от оценката на риска – предварителна оценка, същинската част от оценката на риска и отговора вследствие на оценените рискове.

На база изчисляване на коефициента на Спирмън е извършен корелационен анализ и са изведени зависимости за различни аспекти на одитната дейност при оценка на риска на база изчисление на корелационна зависимост между избраните величини.

Разкрити са нерешените все още въпроси и предизвикателства на методическия инструментариум за идентифициране и оценка на рисковете от измами.

В заключението на дисертацията по подходящ начин са систематизирани основните изводи и предложенията, в резултат на изследването.

Прави впечатление и добрият стил, изказ и издържаността на изложението. Може да се каже, че приложеният подход на изследване е целесъобразен и изцяло съобразен с тематиката на разработката.

Авторефератът отразява обективно и ясно съдържанието на дисертационния труд, като акцентира върху значимите моменти съдържащи се в него. В автореферата е поместена и справка за научните приноси, както и списък с публикациите на автора, свързани с темата на дисертацията.

Публикациите на докторанта са 8 на брой и са свързани с темата на дисертацията.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

1. Въз основа на съществуващите в специализираната литература авторови тези и становища, са обобщени и систематизирани теоретичните разбирания за същността на понятието „измама“ и са изведени особеностите на методическия инструментариум при идентифициране и оценка на риска от измами.

2. Направени са конкретни предложения, насочени към усъвършенстването на инструментариума за идентифициране и оценка на риска.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

1. На отделни места в дисертацията, описателният характер надделява над изследователския.

2. Някои понятия и становища, които се разглеждат в дисертацията, независимо, че са свързани с изложението, до голяма степен са вече изяснени в специализираната литература и не би следвало да им бъде обръщано такова обстойно внимание.

3. За препоръчване е в бъдещата си работа, докторантът по-категорично и задълбочено да изразява собствено мнение по дискутираните проблеми, както и да прецизира аргументите си по отношение на направените изводи, предложения и обобщения.

4. В ограниченията на изследването не е отбелязана актуална дата на използваната нормативна уредба.

Посочените бележки и препоръки не омаловажават съществено постиженията на докторанта. Те са насочени единствено с цел да подпомогнат неговата бъдеща работа.

Към дисертанта могат да се отправят следните **въпроси**:

1. Счита ли, че притежават в достатъчна степен административна защита лицата, които са подали сигнали за измами, включително външните одитори?
2. Какви превантивни дейности и процедури биха могли да се извършват от външните одитори на Сметната палата по отношение на риска от измами?
3. В дисертационния труд се говори за кибер престъпления и измами. Притежават ли одиторите на Сметната палата на този етап необходимите компетенции и инструментариум за идентифициране на риска от такива? В какво се изразяват

дейностите на одиторите за подпомагане на организациите от публичния сектор за справяне с този вид измами?

4. Различни ли са „червените флагове“ за измами за служители и за ръководители, в областта на покупките и договорите?

V. Обобщено заключение и становище.

От съдържанието на дисертационния труд и на база горепосоченото проличава, че рецензираният дисертационен труд има характер на завършено самостоятелно научно изследване, като са изпълнени поставената цел и задачи и е потвърдена формулираната във въведението авторова теза.

В резултат на направените оценки на научните достойнства на дисертационния труд „Методически инструментариум за идентифициране на риска от измами при външния одит в публичния сектор“ може да се твърди, че в него се съдържат резултати, представляващи научно-приложни приноси. Трудът може да се използва като основа за бъдеща научно-изследователска работа. В заключение, изразявам категорично мнение, че Научното жури убедено може да присъди образователната и научната степен „доктор“ на Пресиян Илианов Василев.

15.02.2021 г.

град Варна

Рецензент:

(Проф. д-р Надя Енчева Костова)